

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 8.

V Ljubljani, 15. aprila 1880.

Tečaj XX.

Šolski deček po ljudskih zastopih in parlamentih.

Kaj pravite, se li sanja našim dečkom, da so postali tako imenitni, ko se zarad njih razgovarjajo po parlamentih, po ministerskih svetih! — Kakšen navaden človek bi mislil, vsak ni za vse, in vse se ne da po jednem kopitu vravnati, a drugače to sodijo liberalni gospodje in nekateri zagovorniki ljudskih pravic. Priprostih ljudi bi kdo mislil, svojega otroka moram sam oblačiti, sam mu moram za vse skerbeti, sam moram skerbeti, da kaj iz njega postane, da se kaj nauči, a drugače sodijo tako zvani osrečevalci in osvoboditelji prostega naroda. Vsako dete mora hoditi 8 let v šolo, bodi si rado ali ne rado, ali boso ali obuto, ali stergano ali čedno napravljena; bodi si prihodnji hlapec ali gospodar, ali gospodinja ali dekla, vse jedno, omika je splošna. Ako pa kdo reče: človek mora poprej kaj jesti imeti, potem se učiti, modrovati, imajo pa berž pripravljen odgovor, učen si lože kruh služi, kakor neveden. „Ljudstvo ni zrelo za duševno dobroto, za omiko, ta se jim more usiliti“. Vendar ta vroča želja ljudstvo olikati je nekako sumljiva; kajti večina teh, ki se potegujejo za osemletno šolsko dolžnost, poganja se tudi za brezversko šolo, — taki ljudje bi verouk najraje iz šol zbrisali, ako pa uže mora biti zarad — ljudske presoje, naj bode pa otesnjen, kolikor moči. — No sedaj se nam pa ta stvar uže nekoliko razjasnuje. Ljudstvo naj najde tukaj svoj raj, svojo srečo, za prihodnjost, za prihodnje življenje naj se nikar toliko ne briga, saj tako ne vemo, kaj bode po smerti z nami. — Pa kaj ima vse to opraviti z osemletno vsakdanjo šolsko dolžnostjo, o tem je sedaj govorjeno.

Za osemletno šolsko dolžnost se poganjajo vsi tisti, katerim je ljudstvo deveta briga, a njih učenjašтво, njih dozdevna modrost vse, vsi

tisti, ki imajo polna usta medu, — sladkih besed o liberalizmu, oliki in učenosti — v sercu pa strup zoper razodeto vero, zoper pozitivno kerščanstvo. — Razpravljamo pa stvar po stanovih. Za olajšanje šolskega bremena, ali kakor se stvar sedaj glasi, za Lienbacherjev predlog, so sploh stanovi, ki za druge delajo, davke plačujejo, tisti tedaj, ki redé berača in gospoda. Ti morda tako modrujejo: V potu svojega obraza boš svoj kruh jedel; delal in terpel bodeš vse svoje žive dni, navadi se tedaj zgodaj težkega dela, hodi v šolo, da se naučiš naj potrebnih reči, kakor kerščanskega nauka, branja, pisanja, številjenja; pridnih in poštenih delavcev potrebuje kmečki stan. Tako modruje naš kmet, in njegova logika je neovergljiva. Kratko rečeno, za olajšanje šolskih dolžnost so sploh kmečki ljudje; razdelimo pa te zopet na prave zemljake pa na kočarje; otroci poslednjih bi pač imeli čas hoditi v šolo do 14. leta in tudi še dalje, a nihče ne bode otroka v službo jemal, ga redil in oblačil zato, da bi ga v šolo pošiljal, — v cerkev in h kerščanskemu nauku ga že pošlje, a v vsakdanjo šolo ga ne bode. — Za osemletno šolsko dolžnost se poganjajo meščanje, — kajti ti imajo od šol več koristi, kakor kmetje, ki imajo navadno enorazredne šole, a šolskih davkov in nakladov več od mestnih rokodelcev in delavcev. Izjeme so tudi tukaj, a sploh se sme reči, da kmetje meščanom šole vzderžujejo. — Ali so pa res kedaj ljudstva obogatela in srečna postala, zato ker so imeli veliko ljudskih šol? — Stvar ima sicer nekaj vabljivega in prepričalnega za se, a v resnici je pa tako-le: Kedar so se narodi izkopal iz revščine in nevednosti, potem so mislili na to, kako bi si življenje zljajšali in olepšali, potem so mislili na to, da se njih duševne pridobitve ohranijo tudi potomcem. Solnce posije najprej verh gora, potem še le razsvetljuje dole in nižave. Premožni ljudje radi dajo otroke kaj učiti, revež mora pa pred vsem skerbeti, de imajo otroci kaj jesti, da so oblečeni. Špartanci so svojo mladino od 7. leta skupaj izrejevali, a za nje so delali Helotje, naš delavec in težak pa si mora sam kruh služiti. — Kolikorkrat v saboto domu pridem, me uže čaka na mizi kazenski list zastran šolskih zamud, ako nočem zaslužka vsega tedna za denarno kazen dati, moram v zapor iti, tako je rekel dninar v Porenski Prusiji in se je preselil na Franco-sko. — „Liebe Herren Abgeordnete und Minister, bitten sie unsern Herrn Schulinspektor, damit ich jetzt nicht in die Schule zu gehen brauche, mich friert's sehr, hab keine Schuhe, kein Röckl, und kann vor Kälte den Griffel nicht halten. Ich will dann umso fleissiger sein. Bitte, bitte!“ tako je pisal deček iz Pruske Šlezije v Berolin. Tam je letos huda lakota, osemletna šolska dolžnost je že davno vpeljana, vendar ljudstvo hudo, hudo strada, a v šole mora hoditi, kjer se pridno ponemčuje.

Najbolj naivna, ali če hčete silno smešna, je terditev liberalnih gospodov, rekočih: Ljudstvo se je spoprijaznilo sè šolsko postavo, šolska

postava je pri nas (tako se glasé poročila iz raznih krajev) po večjem izpeljana, a razprave po deželnih zborih zoper vsakdanjo šolo v 13. in 14. letu je ljudstvo vznemirilo. Gospôda moja! kaj pa Vaši statistični izkazi „o toliko dneh zapora, toliko denarnih kazni“, ako je ljudstvo toliko zadovoljno z novimi šolskimi postavami. — Ali mislite, da se revno kmečko ljudstvo tako rado ustavlja vladnim naredbam, kakti svojeglaven otrok svojim starejšim; ljudstvo je do dobrega prepričano, da mora pokorno biti, in da se vladnim naredbam ne more odtegniti, a kedar misli, da se mu krivica godi, vendar nastopi pravno pot. Ali mar želite razbuke, ljudske vstaje zaradi šolskih bremen? — Bivši naučni minister pl. Stremayr je sicer m. l. pri šolski debati rekel, da so vladni organi včasih nekako preveč goreči za izpeljavo nekaterih paragrafov, da minister ne more odgovoren biti za nepremišljenost šolskih oblasti, a vendar liberalna stranka neprestano poudarja, da je nova šolska postava „nedotakljiva stvar, najdražja pridobitev nove ère, vsak poskus, rušiti nad to postavo, bi se moral ostro kazniti“. Kje je tukaj pamet? „Stvar je sveta, neovergljiva, nedotakljiva, a strogo se ne more izpeljati?! Kdor bi si pa upal kaj popravljati pri drž. šl. postavi, se mora ostro kazniti“.

Kdo se še poteguje za šolsko postavo. „Liberalni školniki“, liberalna učiteljska društva (saj drugačnih menda ni), taki ljudje so se pa tudi potegovali in se potegujejo za brezversko šolo, in spadajo med tisto število abstraktnih teoretikarjev, katerim je ljudstvo za experiment njih liberalnih načel, to velja le od kolovodjev, drugi so pa v tem podobni čedi ovac, ki tam čez plot skačejo, kjer je prva ovca skočila. Učitelji so tukaj stranka, kakor bi bili n. pr. krojači, ako bi nastalo vprašanje, se li sme prepovedati vsakoletna prenarredba obleke po najnovejši šegi. Ako bi učitelji hoteli ali smeli resnico povdarjati, bi rekli blezo tako-le: Kdor se v 4 — 6 letih najpotrebnejših učenosti za življenje ne nauči, ta se jih nikdar ne bode, makar če hodi do 18. leta v šolo. Kaj čem početi na 1razredni šoli z otroci, ki znajo uže brati, pisati in številiti, ali jih hočem učiti višjih učenost, mlajše in nevedne pa zanemarjati? kdor ima glavo, kdor ima zmožnost za to, naj gre v mesto, v srednje, v višje šole, tam naj se dalje izobražuje in lika; vsak pa ni za vse; ljudem ne primanjkuje toliko brihtne glave, kolikor poštenega in dobrega serca. — Tako bo menda modroval selski učitelj. Nekoliko bolje je to po več razrednih šol; a tudi tukaj se kmalo pokaže, kje je glava, kje je zmožnost, kaj je za šolo, kaj ni? Po mestih, kjer so srednje šole, realke in gimnazije pa nima skoro nobenega pomena, ako bi se silili otroci do 14. leta v vsakdanje šole, drugače je, ako radi hodijo. Pridnim in nadarjenim, če tudi revnim, so odperte srednje šole; kdor pa ni za višji pouk, naj gre delat v kovačnico, ali kamor koli, da se izuči rokodelstva; za vednostni pouk ima v mestu obertnijsko šolo po trikrat na teden in

še v nedeljo poverh, ali pa v pripravljavnico k tej šoli, kjer se tudi trikrat na teden poučuje.

Pa nikar ne mislite, da bom otroke iz šole podil, tudi tačas bi jih ne, ko bi oblast za to imel. — Nikakor ne, kdor ima veselje do šole naj hodi, ne glede na starost, — v mestni šoli, v V. razredu, imamo po 15, 16 let stare dečke, nihče jih ne sili, sami radi hodijo, imamo pa tudi prave gade, ki sicer znajo brati, pisati, šteyiliti in niso topoglavji, a taki, da so vsi šoli za spodtiko, morda bi šli h kakemu rokodeljstvu, ko bi dobili odpustnice, a teh ne dobé, postava jih še móra v šolo, a v šoli ostane gadja zalega od leta do leta, sicer za take otroke ni nobeno rokodelstvo pravo, a učitelja bi vendar smeli oprostiti takih veščakov.

Za vsim tem krikom po splošni ljudski omiki tiči tedaj vse kaj drugega, kakor sočutje do revnega, ubozega ljudstva; vednost in učenost sama na sebi ne stori človeka ne srečnega niti zadovoljnega, na pol učen človek je nesrečnejši v svojem življenji, kakor neveden; vsak si sreče želi, a na tem svetu popolne sreče ni, učenost ne more nadomestovati vere in nravnosti, naš čas je preveč materialističen, zato noče spoznati vrednost idealov za človeško življenje; šola naj bi bila vračstvo zoper vsako zlo na svetu, a to ni in ne more biti; v boji za ljudsko šolo, ali kakor pravimo v šolskem vprašanji, se ne bojuje toliko učenost zoper nevednost, olika zoper surovost, marveč neverstvo zoper verstvo; to je pečat sedanjega časa, največa laž pa, da se boj zoper vero imenuje kulturni boj, pravo njegovo ime je boj — za novodobno paganstvo.

Jernej Kopitar.

Die Eigenheit unseres Dialektes, vermöge welcher wir die Beziehungen, die der Deutsche mit hinein, hinaus, herein, heraus, darin, daran u. s. w. gibt, mit dem persönlichen Fürworte ausdrücken und hiemit das persönliche Fürwort auch als relatives gebrauchen, diese Eigenheit verkennt Herr Primitz ganz und übersetzt die genannten deutschen Wörtchen, so oft er in die Lage kommt, immer mit einem *noter*, vun z. B. *Odprite omaro, ino dajte mi vun ene bele nogovice*; die richtige Setzung ist: *odprite omaro, ino dajte mi bele nogovice iz nje* . . Freilich hört man diese *noter*, vun auch aus dem Munde des Slovenen schon manchmal, besonders in Städten, aber sind sie desswegen weniger Germanismen? . . Noch weniger ist dem Verfasser der Unfug zu verzeihen, den er mit dem *kaj za en* (wörtlich das deutsche was für ein) treibt. Dieses deutsche was für ein gibt der Slovene bald mit *kdo*, bald mit *ktiri*, bald mit *kaj*, bald mit *kaki* oder *kakšin*, und als Nebenwort mit *kako* . . *Poznaš, kaj za eno žito je to?* gut slovenisch: *Poznaš, ktiro žito je to?* oder *poznaš to žito oder poznaš, kako se timu žitu*

pravi? .. Kaj je to za en gospod? gut slovenisch: Kdo je (höflich kdo so) ta gospod? .. Ein unverträglicher Soloecismus in der Schrift des Herrn Primitz ist der Accusativ statt des Genitivs bei den Zeitwörtern mit der Negation. Nie hört man was solches aus dem Munde des Landmannes; es beleidigt jedes unverwöhnte slovenische Ohr. Drei solche Soloecismen hat der Herr Verfasser in den Erratis verbessert und dadurch gezeigt, dass er die Regel theoretisch zwar weiss, praktisch aber seiner Muttersprache nicht mächtig ist: Ja pa to še ni vse, mi vama nočmo to prostost le samo za jutro dati; soll heissen: Pa to še ni vse; te prostosti vama nočemo samo za jutro dati i. t. d. .. Ein anderer durchgängiger Germanismus des Herrn Verfassers ist das Vorwort od, wo der echte Slovene den Genitiv setzt: Al nobeden od njuji .. sollte heissen: Al nju nobeden .. oder sich sonst anders ausdrückt: Kadar je ktira prišla .. statt: Kadar je ena od njih .. Es scheint, als wenn dem Herrn Verfasser jedes noch so kleine deutsche Wörtchen erbarmte, wenn er es unübersetzt lassen sollte z. B. von, da .. treu übersetzt er es mit einem tu .. Ein sehr beliebter Soloecismus ist das Uebersetzen des deutschen sollen durch imeti; gut slovenisch gibt man dieses sollen mit dem Imperativ, mit naj und dem Indicativ, mit dem Inf. mit morem, ne smem u. s. w. Das imam bedeutet bei uns so wenig wie bei dem Lateiner sein habeo ein sollen, sondern ein haben, besitzen. Ti nimaš krasti heisst nicht: Du sollst nicht stehlen, sondern du hast nichts zu stehlen, es ist nichts da, was du stehlen könntest .. Dieses imam ist freilich auch schon unter den Landmann vertragen, doch meistens nur in der Katechismussprache .. durch germanisierende Geistliche. Allein wenn man alle derlei Germanismen in Schutz nehmen will, wozu braucht man denn doch noch Lehrer des slovenischen? .. Einen anderen Germanismus begeht Herr Primitz mit dem za vor dem Infinitiv . . . Ktira perprava je nar bolši za odpustike prav dobiti? Wie unslavisch ist der ganze Satz durch das blossе germanisierende za. Aber eine andere Stellung und man braucht kein za, und der Satz wird der bündigste von der Welt. So nämlich: Ktira perprava, dobit prav odpustike, je nar bolši? .. Sehr beleidigend ist das germanisieren des Herrn Primitz mit dem deutschen ausgehen, das er immer durch vun iti gibt. Der Slovene gibt das deutsche ausgehen mit vun iti nur damals, wenn jemand aus dem Zimmer oder aus dem Hause geht, ohne sich von dem Hause zu entfernen .. Pustil (liess) hat im slovenischen die Bedeutung des nichtwehrens, nicht aber des activen zuthuns, des französischen laisser, nicht des französischen faire .. Eden pogerje (terja) to, drugi (soll heissen eden) uno. Beides, pogerje und terja, ist germanisierend. Terjati ist nur damals für begehren oder fordern richtig gebraucht, wenn sich das begehren auf vollkommene Rechte und Pflichten gründet, z. B. bei Schulden

u. s. w. und da sagt man: koga za kaj terjati, nicht kaj terjati od koga . . Znati enthält im slovenischen nur den Begriff des verstehens, wissens, nicht des physischen könnens (morem, zamorem, lohko): Posodi mi nekoliko dnarjov. Vem, de mi jih znaš posoditi — kann man auch von solchen Leuten sagen, die keinen Kreuzer vermögen . . Pripovisti vestniga zaderžanja soll heissen moralische Denksprüche! Welcher Slovene hätte das errathen? . . Še čez petdeset milijonov duš sliši k temu nekidaj močno slavečimu narodu nam. še nad . . je tiga nekidaj veliko slavečiga naroda. Vero gori vzeti n. vero na se vzeti. Prav dobro vun vidijo n. so prav lepo rejeni, so prav polniga lica. Kako se to pravi n. kako se temu pravi. Kaj vam še v glavo pade n. kaj vam še na misel pride . . Zdaj gresta v slovansko zemljo h knezam n. na slovansko (slovensko) ali v slovensko deželo . . Seite 99. macht der Herr Verfasser, wo er von der wörtlichen Uebersetzung abgeht, die Anmerkung: „Man wundere sich nicht, hier keine wörtliche Uebersetzung zu finden; diess lässt der Genius beider Sprachen nicht zu. Hätten die bisherigen slovenischen Schriftsteller auf diesen höchst wichtigen Umstand mehr Rücksicht genommen, so würde unsere Sprache jetzt nicht so sehr von unnöthigen Germanismen strotzen. Wenn das bekannte „medice, cura te ipsum“ je eine wahre Anwendung hatte, so passt es gewiss im vollen Sinne auf den Herrn Verfasser, opominja na to Kopitar (Klein. Schrift. 227.)“.

V „Vaterl. Bl. Jahrg. IX.“ je pisal Kopitar „Die Slaven im Thale Resia“, o kterih se še dan danes zanimivajo slovanski učenjaki (cf. Rezija i Rezijane v Slavj. Sbornik. III. 1876. prof. J. Baudouin de Courtenay), ter poziva koroškega pisatelja Urbana Jarnika, naj jih opazuje itd.; tega preučenega Slovenca pa hvalno omenja nekterikrat v „Glag. Cloz.“ (na pr. str. XXV... de rhinesmo in Carinthia idoneum testem . . doctissimum parochum, Slavum natum ad fontes Dravi in valle Julia . . str. XLI... teste . . parochu Solvensi prope Klagenfurt . . auctore Etymologici linguae Slovenicae per Austriam Internam . . editi 1834 . .). — L. 1818 je poslal v „Laibach. Wochenblatt“ št. 24 svoje poročilo (Litterarische Nachricht. K.) o Vukovih pesnih in o njegovem slovarju. — Jako spoštljivo je občeval vedno z Mat. Ravnikarjem, živo in šaljivo z dr. Jak. Zupanom (cf. Jezičn. XV. l. 1877), resnobno prijateljsko s Fr. Metelkom (cf. Jezičn. IX.—XI.), kterega je vendar l. 1841 dovtipno popraševal: „Wie kommt es, dass selbst Korytko's Beispiel, u. Ihr langes Professorat, keinen Carniophilus im echten Sinne wecken?“ —

Prijatelj mu je bil M. Čop, kar spričuje njuno vzajemno občevanje s P. J. Šafaříkom. Čop je spisoval slovensko bibliografijo; Kopitar mu svetoval, naj jo sam da na svetlo. A — ker tega ni hotel, pošlje jo v celih polah do 100 strani Kopitarju in ta z nekterimi svojimi opazkami

l. 1831 Šafařiku. „Šafařik war es nebst Kopitar, der, wie Čop selbst sich ausdrückt, Interesse an Slavicis und Slovenicis so zu sagen ihm aufgedrungen“. — „Es sind herrliche Beiträge, schrieb Kopitar, durch dessen Hand die Handschrift nach Neusatz befördert wurde, und ich zweifle, ob Sie sonst woher eine so brave Vorarbeit erhalten haben können. Čop ist ein milder Recensent und von extensivem Vergleichsgeichtskreis“. — „Von Kopitar finden sich einzelne Bemerkungen in Čop's Handschrift, bündig und schlagend, wie es seine Weise war; ausserdem erhielt von ihm Šafařik brieflich einzelne Notizen, namentlich über die Zois'sche Familie“ (cf. P. J. Šafařik's Geschichte der südslaw. Literatur. I. 1864. Vorwort IV. V.). — A vse drugače sta se spodpadla l. 1833 v „Illyr. Bl.“, kjer je v št. 27 ponatisnjen napad Kopitarjev: „Ein Wort über den Laibacher ABC-Streit, aus einem Briefe aus Wien an Hrn. M. * * * t. j. Metelko“, in k št. 30 odgovor Čopov: „Slowenischer ABC-Krieg Nr. 3“. — Tako je, kadar se peró pomaka v žolč in strast pravdarju narekuje besede, sem dejal v Jezičniku IX.—XI., v katerem se nahaja na tanko popisana glasovita novoslovenska Abecedna vojska ali Čerkarska pravda. — Poslej omenja Kopitar Čopa le še trikrat, in sicer v „Glag. Cloz.“ str. XXV.: „Audivit (de rhinesmo) suis exercitatissimis auribus doctissimus Matthias Čop (cir. Čapü), Caesari nunc a bibliotheca Lycei Labacensis, antehac humaniorum literarum professor publicus“. . in v „Hesych.“ str. 68. 69: „Nactus . . Pantilius . . socios odii et calumniarum . . in ipsa patria et quasi domi nostrae . . Attamen et tunc contemptissimus ulcisci injuriam, cum et Pantilii doctissimus Labacensis socius non solum resipiscere videretur, sed etiam paullo post periisset lavans in Savo flumine“. . in str. 70: „Illi vero, mortuo suo in Carniola doctissimo quidem sed et inconstantissimo socio, in reliqua Pannonia quaerere alios; et invenere satis se dignum Gajum“. . — Kako je mislil Stanko Vraz o Kopitarju, to sem povedal v njegovi sedmi borbi ilirski in posebej hrovaški; a gorko se je za nekte zabavljice v „Laib. ABC-Streit“ znosil nad njim tudi Fr. Prešern, kajti poslednjemu Čopovemu spisu v „Illyr. Bl.“ so pridejani njegovi (I. — V.): Literarische Scherze in August Wilhelm v. Schlegel's Manier. Vom „Doctor-Dichter P.“, kjer na pr. v sonetu po Plinijevi pravljici „Apél in čevljar“ kaže, da „le čevlje (t. j. gramatiko, nikar pa estetike) sódi naj Kopitar“ (cf. Jezičn. IX.—XI. str. 43). — Prav po tej čerkarski pravdi se je Kopitarju nekako priskutila novoslovenščina, da jo je poslej obravnaval skoro le vradno. — Znamenito je poslednje pismo njegovo o Novicah do kmetijske družbe v Ljubljani in oziroma do dr. J. Bleiweisa. V pismu 10. okt. 1843 svarí vredništvo pred Gajejico, češ, ni boljša mimo dosedanje sostave Bohoričeve; družbi svetuje izdajati

dobro kmečko pratiko; o časniku samem pa prerokuje: Kadar se privadijo bravci, potlej jim bode ta časnik tako potreben, da ne bodo mogli prebivati brez njega. Kar se mene tiče, piše naposled, za zdaj pač ne morem dajati sestavkov; al vendar sem si prihranil to, da morda poznejše tudi prinesem svojo domovinsko drobtinico. Toda nepotrebno bi bilo dajati meni poseben list, ker lahko berem tistega, ki se mora pošiljati dvorni knjižnici (Novic. 1863 l. 28 str. 224). — Po abecedni vojski novo-slovenski je sicer Kopitar po vsem učenem svetu jako zaslovel po „Glag. Cloz.“ in deloma po „Hesych. gloss. disc.“; vendar mu je Prešern gorak v zabavljivih napisih svojih gledé nekako na „Hesych.“ pg. 71 (ipsius Gaji . . in nos . . Epitaphium) ni pozabil postaviti spomenice (Poezije . . 1847):

Kopítar.

Nõsil učeno glavó z častjó sim vsih premagávec;
Smèrt in ošábnost stè zmagale méne samé.

Nekaj o načrtu za prirodoslovje na srednjem stopnji (3., 4., 5. šolsko leto) ljudske šole.

(Dalje.)

Opomenja. Od tod hočemo tvarino le metodično urejati, kar našemu prvotnemu namenu tudi zadostuje; vendar hočemo popolni način poučevanja v kratkih besedah tako-le izraziti: 1) Vse, kar učiš, pokaži učencem, ali jih vsaj spominjaj na njihovo lastno skušnjo. 2) Da pa gotovo vse, kar je bitstveno, pogledajo in v resnici vidijo, ne pripoveduj sam, ampak zahtevaj, da učenci gledano na tvoja vprašanja izražujejo z lastnimi besedami; jezične pomote pa popravljavaj. 3) Z risanjem to še bolj živo dosežeš. 4) Da si glavneje stvari zapomnijo, pusti jih ponavljati. 5) Zakon ne posnemaj iz jednega samega slučaja, ampak iz več sorodnih. 6) Na ta način si tvarino le osvetlil, ona je pa še raztresena; zato jo zberi skupaj, kakor to nahajaš v nadaljevanem spisu.

O deljivosti.

Telesa moremo z lomljenjem, terganjem, rujenjem, pilenjem, žaganjem, mlenjem i. t. d. razdeliti v enakovrstne dele*). To delitev imenujemo mehanično razdelitev.

Skušnja. Sè smodnikom razstrelimo rob v cele skale, te razbijemo s kladvom v večje in manjše kamne; v možnarji jih moremo spremeniti v droben prah.

Telesa moremo razdeliti v tim manjše dele, čim boljše pripomočke imamo; in ko bi imeli potrebno orodje, bi razdelili vsako teló v takó majhna delca, da bi jih ne mogli na noben način videti, tudi s povečalnim steklom ne.

*) Take delitve počituj na nekterih primerih.

Lastnost teles, vsled katere jih moremo v zmerom manjše dele deliti, imenujemo deljivost.

Pravijo, da bi telesa vendar le do gotove meje deliti mogli, ko bi tudi imeli za to potrebna orodja. Dobili bi na zadnje delca, katera niso deljiva. Najmanjša nedeljiva delca teles imenujemo atome. Atomi se družijo v večje skupine, katere imenujemo molekule. Iz molekulov obstoje telesa.

Poučevanje te lastnosti bi ne delalo nobedne težave v 5. šolskem letu; samó pojmi atom, molekul so nekoliko teže umljivi.

V načrtu nahajamo nadalje točke: Trda in mehka (3. šolsko leto), krhka in prožna telesa (4. šolsko leto). Za té veljá končna opomba pri razpravljanji o skupnosti teles. — Zakaj ne omeni načrt tudi kovnih teles? —

0 raztegu vsled toplote (toplomer, propuh in veter).

To tvarino zahteva načrt za višjo stopnjo in tudi naš načrt; zadnji jo vendar razdeli v več delov in sicer: *a*) razteg trdnih teles (3. š. l.), *b*) razteg tekočih teles (4. š. l.) in *c*) razteg plinjavih teles (5. š. l.).

Skušajmo po načrtu za višjo stopnjo najpred zadostiti; to smo deloma že storili od začetka tega spisa. Z ogrevanjem kovinske kroglice*, vode in zraka smo pokazali razteg teles vsled privajanja toplote. Na istih primerih se pa ob enem prepričamo o zakonu. „Telesa se vsled ohlajevanja skrčjujejo“.

K temu moramo vendar še dodati vaje in nauk o toplomeru.

V a j e.

Zakaj devljejo kovači razbeljene šine okrog koles? — Ako zidarji vzdigujejo kotle, ponve i. t. d., puščajo krog njih prostor v zidu; zakaj? — Stekleni zamašek, ki pretrdno tiči v vratu steklenice, lahko iz nje spraviš, ako vrat ogreješ; zakaj? — Zvonarji se morajo pri vlivanji zvonov na to lastnost ozirati. — Steklena kupica, postavljena na toplo peč, navadno počí, ker se od začetka samó od spodej ogreje in raztegne.

Nektera telesa, kakor les, glina i. t. d. se ne raztegujejo, ako jih ogrevamo. Ta telesa imajo v svojih luknjicah vodo, katero z ogrevanjem izgubivajo in se vsled tega krčijo. Pravimo: „Ona miné.“

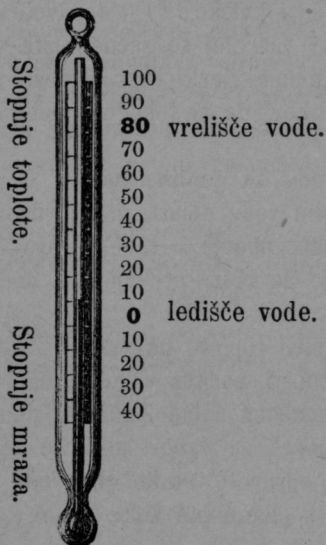
Zakaj začno deske na tleh sobe pokati, ako jih niso poprej dobro presušili? — V najlepših hišnih orodjih nahajamo mnogokrat razpoke; zakaj? — Obrazci (Modelle) glinastih posod, opek i. t. d. morajo večji biti od teh stvari po žganji.

*) Ako učitelj nima obroča s kroglico, naj vzame n. pr. ključ, ki lukno ključavnice natančno zamaši; močno razgretoga ne spraviš več v ključavnico.

T o p l o m e r.

Razteganje teles vsled privajanja toplote in krčenje vsled njenega odvajanja je dober pripomoček, da se primerja povečavanje in manjšanje toplote t. j. njeno prehajanje v vroče, v mrzlo, v mlačno i. t. d., torej v razne njene stopnje. Stopnjo toplote kakega telesa imenujemo njegovo toplino ali temperaturo. Izmislili so si orodje, s katerim merimo temperaturo, in ga imenovali toplomer ali thermometer.

Navadni toplomer je narejen iz steklene cevi, ki je povsod jednako široka in sicer toliko, da bi mogla po priliki igla vá-njo iti. To cev imenujemo toplomerovo cev. Jednemu njenemu koncu je pripihnjena krogeljica, ki je napolnjena sè čistim živim srebrom; na drugem koncu je pa cev zavarjena. V cevi nad živim srebrom nij čisto nič zraka. Ker se pri višji toplini živo srebro razteza, se v cevi vzdiguje*), in ker se pri nižji temperaturi krči, se v cevi znižuje*). Da to vzdigovanje in znižavanje meriti moremo, je zraven toplomera neko merilo (lestvica, skala) navadno na dilici iz lesa ali kovine pritrjena. Ako potopimo krogeljico toplomera v led, ki se ravno taja, zniža se steber živega srebra do nekega mesta, kjer ostane*). To mesto označijo z ničlo, kakor vidite tu na lestvici, in ga imenujejo ničlišče ali ledišče. Ako pa prenesemo toplomer za nekoliko časa v vrelo vodó, vzdiguje se steber živega srebra do nekega mesta, kjer ostane*). To mesto označijo po Francozu Réaumur-u (čitaj: Reomir) sè številom 80, in imenujejo ga vrelišče. Dalja med lediščem in vreliščem je namreč razdeljena v 80 enakih delov, katerih nahajamo pod lediščem okolo 30. Jednega takih delov imenujemo stopinjo; nad lediščem so stopinje toplote, pod njim stopinje mraza. Prve označimo z $+$, druge z $-$.

Po Celsiju razdeljujejo daljo med lediščem in vreliščem v 100, in po Fahrenheitu v 180 stopinj. Ker ima pa Fahrenheit ničlišče za 32 stopinj niže, je po njem ledišče označeno sè številom 32 in vrelišče sè 212. Potem je:

R.	C.	F.
80°	$= 100^{\circ}$	$= 180^{\circ}$
1°	$= \frac{5}{4}^{\circ}$	$= \frac{9}{4}^{\circ}$
$\frac{4}{5}^{\circ}$	$= 1^{\circ}$	$= \frac{9}{5}^{\circ}$
$\frac{4}{9}^{\circ}$	$= \frac{5}{9}^{\circ}$	$= 1^{\circ}$

Ako hočemo torej n. pr. Réaumur-jeve stopinje spreminjati v Fahrenheit-ove, moramo le število R-stopinj z $\frac{9}{4}$ množiti, ker pa nahajamo pri 0° R. že 32° F., treba še prištevati k temu produktu 32° .

*) To počituj!

Poskus. Toplomer obesimo v sobi blizu v sredi med okni in pečjó, ako hočemo toplino zraka opazovati. $+ 14^{\circ}$ R. je najbolj zdrava toplina v sobi.

Poskus. Ako držimo v suhej roki termometrovo krogeljico, vzdigne se živo srebro do 29° R. $+ 29^{\circ}$ je toplina krvi.

Toplomer rabijo vrtnarji, v bolnišnicah, pivarji, svilorejci i. t. d.

Takó bi poučevali na višji stopnji; kakó pa na srdnji? Po načrtu bi morali to tvarino v 3 dele razdeliti; v jednom letu bi namreč morali govoriti o raztegu trdnih, v drugem o raztegu tekočih in v tretjem letu o raztegu plinjavih teles.

Pri govorjenji o raztegu trdnih teles bi začeli n. pr. s poskusi: a) Ogrevanje kroglje, da potem ne gre več skoz obroč; b) ogrevanje ključa, da ne gre več v ključavnico. Navajali bi nadalje sorodne prikazni, kakoršne imamo omenjene v prejšnjih vajah in na ta način izvajali zakon, da se trdna telesa vsled privajanja toplote raztegujejo. Da bi zanimivost še bolj povzdignili, navedli bi n. pr. kakó so o času Napoleona I. v Parizu stene nekega imenitnega poslopja spet poravnali s tem, da so skoz nje utaknili železne droge, katere so po dnevi ogrevali v poslopji noter, zvečer pa priterjavali sè šravfi od zunaj na obeh stranéh na stene. Drogi, ki so se čez noč ohlajevali, vlekli so od zgorej nagnjene stene skupaj. — Ali pa, ko se je velika kuplja cerkve sv. Petra v Rimu jela razpokati, so okrog nje položili pet razbeljenih železnih obročev; ko so se ohladili, ni bilo nobedne razpoke več.

V 4. šolskem letu bi potem ponavljali to in učili o raztegu tekočih teles. Naredili bi te-le poskuse: a) Steklenko za kuhanje napolnimo z vodo, jo zamašimo z zamaškom iz plute, skoz katero gre cev v steklenico; vodo potem ogrevamo in zapazimo, da gre v cevi kviško; b) v epruveto denemo petrolej in jo utaknemo v vročo vodo; petrolej se začne raztezati; c) poskus: b) ponavljano, samó, da vzamemo vinski cvet namesto petroleja. Iz teh primerov izpoznajo učenci zakon, da se tekočine vsled privajanja toplote raztegujejo.

Navedli bi potem še lahko, da dela voda za topline pod 4° C. izjemo, in razlagali zakaj se začne led na vrhu vode delati, zakaj ribe ne poginejo po zimi v vodi, zakaj po zimi poka robovje i. t. d. — Govorili bi potem o toplomeru, kakor gori, samó, da bi n. pr. izpustili to, kar je drobno tiskano.

V 5. šolskem letu pride razteg plinov vsled toplote na vrsto. Za dokaz, da se zrak vsled toplote razteguje, zadosti poskus z mehurjem. Razteg drugih plinov pa v ljudskeji šoli na nobeden način pokazati ne moreš; kar gotovo načrt ne zahteva. Ako hočeš še druge poskuse z zrakom narejati, kar je pa nepotrebno, vzemi epruveto, utakni jo z odprtim koncem v vodo, drugi konec pa ogrevaj s plamenom kake lampe;

iz epruvete uhaja zrak v mehurčkih skoz vodo, ker se razteguje. — Ali deni v steklenico nekoliko vode, zamaši jo z zamaškom, da ne more uhajati nič zraka iz nje, utekni skoz zamašek cev skorej do dna steklenice vsaj pa v vodo; ako jo od zgorej ogrevaš n. pr. z roko, se razteguje zrak in žene vodo v cevi na kviško. Iz teh poskusov bi izvodili zakon: Zrak (plini) se raztega vsled privajanja toplote. Potem bi govorili o propuhu in vetru (glej zdolej).

Na tako poučevanje nas privede razdelitev te tvarine, kakor jo nahajamo v načrtu. Ali pa to nij preobširno? Dejali bi, dà. Vsako krajsanje bi vender škodovalo tvarini, k večemu, ako bi ne govorili o izjemi, katero nahajamo pri vodi. Priprosteje bi naš namen dosegli, ako bi zakon, da se telesa vsled ogrevanja raztegujejo, ob jednem in ne v 3 letih izvajali; vsaj potem tudi o toplomeru, o propuhu in vetru lahko za sé govorimo. — Ali bi pa ne bilo še bolje, ko bi sploh samó o toplomeru, in o propuhu in vetru poučevali, a ne da bi gornji zakon izvajali na tej stopnji? da bi ne govorili o raztegu trdnih, tekočih in plinjavih teles? Vsaj razteg živega srebra vsled toplote lahko na toplomeru samem dokažeš (glej gori); ako pa osvetljuješ propuh, tudi razteg zraka lahko pokažeš n. pr. z mehurjem. In ali bi ne zadostili že na ta način ministerskemu ukazu 20. avgusta 1870?

Propuh in veter.

Poskus. a) Nad plamenom goreče sveče držimo ozek konec popirja; topel zrak ga žene kviško.

Poskus. b) Kratek konec sveče denemo med dva lesena konca, na katera postavimo cilinder za lampe nad gorečo svečo. Topel zrak zdaj popir še bolj živahno kviško žene, kakor pri prvem poskusu.

Zakon. Topleji zrak se v hladnejem vzdigava kviško, ker je lažji od drugega.

Poskus. c) Zdaj držimo tlečo kresilno gobo nad cilindrom v poskusu *b)*; dim gobe gre kviško; ako jo pa držimo spodej med lesena konca, gre dim v cilinder. Topel zrak gre torej kviško iz cilindra, mrzel zrak pa od spodej v cilinder. — Pri tem poskusu postane propuh.

Poskus. d) Ako držimo svečo med na pol odprta vrata zakurjene sobe, kaže plamen od zgorej iz sobe ven, od spodej v sobo notri. Tudi pri tem poskusu zapazujemo propuh.

V a j e.

Zakaj postane v dimnikih nad ognjišči propuh? — Ako zakurimo v peči, kaj se godí zè zrakom v sobi? — Po zimi uhaja vedno iz zakurjenih sob ogreti zrak skoz gornje razpokline vrát in oken, med tem, ko skoz dolnje razpokline teče mrzel zrak od zunaj notri. — Kedaj še opazuješ propuh?

V e t e r.

Iz poskusa d) izpoznamo: Ako je zraven plastí zraaka druga a mrzleja, teče zrak od zgorej iz toplejega prostora v mrzleji in od spodej iz mrzlejega v topleji prostor. Na ta način postane tudi veter. Zrak nij na vseh krajih zemlje jednako topel, zató se vedno giba. Veter nij nič druzega, kakor gibanje zraaka. Vetrove imenujemo po stranéh svetá, od katerih vlečejo; ako veter pride od vzhoda, ga imenujemo vzhodnjak; veter, ki vleče od juga, imenujemo južni veter ali jug. Kateri veter imenujemo sever, zahodnjak, jugoizhodnjak, jugozahodnjak, severovzhodnjak, severozahodnjak? — (Dalje prih.)

Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

Besedne družine (skupine).

V §. 11 se izpeljujejo iz pis in sestavljajo razne besede, temu sledite dve podobni nalogi.

Takšne naloge so jako primerne in svoj namen tudi navadno z lepim uspehom dosežajo.

Tudi naslednjemu paragrafu, kjer se privaja ločitev podobno se glasečih besed, se praktično-koristna stran ne more odrekati.

Oddelek: „Oblikoslovje in sklanja“ obseza 56 paragrafov, kateri se začno zopet od konca šteti; začenja se z golim stavkom, in sicer obravnava ponovilo o glavnih delih stavka, o pisavi lastnih imen i. t. d.

V §. 2. obravnave golega stavka se navaja izgled: Človek obrača, Bog oberne. — Svojemu namenu bi tù bolje služili edino le prosti, goli stavki.

Teže kakor ravno omenjeni izgled pa se opravičuje velevni stavek, kateri tukaj nastopa. Iz pedagogičnega stališča bi se menda moral poprej priučiti glagolov velevni naklon, predno se sploh more kak velevni stavek temeljito obravnavati; a predno se velevnik glagolov sme in more obravnavati, je treba v obče glagol spoznati in o spregi njegovi že tudi kak pojem imeti. Tudi o ločilu, klicaji dosedaj ni bilo še govora. — Iz kakega stališča naj se to zagovarja? Zakaj se pogrešajo pojasnila o njega rabi?

Mislečega učenca, ki je vsej dosedanjej obravnavi pazljivo sledil in jo tudi razumél, morejo in morajo ti velevni stavki in njih ločila le motiti in begati, ker o vseh teh obravnavah kakor spoznava glagola, sprega glagolova in v tej — velevni naklon, ki so brezpogojno potrebne pred obravnavo velevnih stavkov, o vseh teh toraj, ki so na vsak način podlaga velevnim stavkom, v dosedanjej obravnavi ni bilo niti govora.

Misel, da bi otroci vevne stavke že iz vsakdanjega govora spoznali in umeli, je neopravičena in kaže nekako dovoljnost s polovičnimi uspehi podučevanja, kar je pa pedagogičnemu načelu: „Podučuj temeljito!“ v ostrem nasprotju. — Vsaka taka domneva (Voraussetzung), ker ni utemeljena, je naj menj rečeno, pedagogična motitev. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz seje c. k. dež. šl. sveta dné 11. marcija 1880.

Sklepalo se je, kako se ima odgovoriti šolski občini, ki je plačala svoj dolg normalnemu šolskemu zavodu a sedaj tirja nekaj povračila, in dotično pismo (akt) napotuje se predlogom na stvar ozirajočim kranjskemu deželnemu odboru. — Prošnjje za oproščenje šolnine iz srednjih šol se razrešujejo. — Učitelj na realki se imenuje sè stalnim. — Prošnja vdove meščanskega učitelja za postavno odpravnino (Abfertigung) se sprejme. — Stalno se umeščajo jeden nadučitelj, dva učitelja in dekliska učiteljica. — Prošnja samostanskega predstojništva, da napravite dve kandidatini učiteljski izpit za splošne ljudske šole, predlaga se na višje mesto. — Sklepa se, da se ima poročilo ravnateljstva c. k. učiteljišča, kar se tiče uravnave moškega in ženskega učiteljišča zastran teoretičnega in praktičnega izobraževanja gojencev za ljudske šole sè slovenskim poučnim jezikom, predlagati na višje mesto. — Razrešujejo se pritožbe čez kazni zarad šolskih zamud, potem tudi prošnje za nagrado in denarno pripomoč.

— Dné 24. marcija 1880. — Posvetovanje je bilo o troškovniku za aktivne plače ljudskih učiteljev za l. 1881, ki se imajo plačati iz normalnega šolskega zaklada, in to se ima naznaniti kranjskemu deželnemu odboru, da dene to v predštev pri normalnem šl. zakladu.

Razsojena je bila pritožba kranjskega deželnega odbora, ki je ugovarjal razsodbi c. k. okraj. šl. sveta, kar se tiče stanarine nekemu nadučitelju.

Dva učenca sta bila po nasvetu ravnateljstev na učiteljiščih šolnine oproščena.

Priterdi se c. k. učiteljišču v Ljubljani, ki je nekoga izključilo (lokalno) dvema pa vzele državni štipendiji.

Gojencem na učiteljiščih so državne štipendije ali zvišali ali na novo podelili, in učencem na pripravnici so dali državne podpore.

Dva ljudska učitelja sta bila stalno umeščena.

Razreševale so se tudi pritožbe o kaznih zarad šolskih zamud; potem tudi prošnje zarad nagrade in denarne pripomoči.

Pri tej seji se je poslovil c. k. deželni predsednik, ki je odšel v Berno za c. k. namestnika; sklenilo se je dalje poslati »Slov. Narodu« popravek, ki je pisal dné 18. marcija št. 64 nekaj o seji dež. šl. sveta 11. marcija; imenoval je namreč poročilo ravnateljstva o slov. jeziku na učiteljiščih napóten po besedah nekoga uda dež. šl. sveta »eine noch nicht vorgekommene Entstellung der Wahrheit«. »Slov. Narod« je tudi prinesel ta popravek. — No, tudi slavni gospodje preklicujejo tu in tam svoje izjave.

Slovinci, ustanovimo si napredovalne šole za našo mladino. »Slov. Narod«. Podlaga slovenskemu narodu so slovenski kmetje. — Bogatstvo mest in trgov je odvisno od blagostanja kmetov. Slabo stanje avstrijskih mest izvira večidel iz revščine na kmetih in se ne bo prej zboljšalo, kakor da postane

kmetski stan premožnejši in začnó mestjani sami boljše gospodariti. Pariza bi ne prištevali dandenes med najbogatejša mesta vsega sveta, če bi ne bila vsa Francija tako premožna. V naslednjem hočem le kratko navesti nekatere praktične nasvete, kako nam je mogoče zboljšati materialno stanje naših kmetov, ter povzdigniti slovenski narod na stopinjo visoko civiliziranih. — Najvažnejše sredstvo je odgoja, ki meri na razvoj razuma in volje. Dobro odgojo morejo otroku in mladeniču dati le modri starši in dobre ljudske šole.

Če terdim, da so sedanje učilnice slabe, ne nameravam s tem vpeljevati starih šol, kakor smo je imeli pred letom 1868. — Kar je v sedanjih sistemi dobrega, naj ostane; le realni predmeti se naj odpravijo in učé samo formalni: branje, razlaganje tega, kar se je bralo, pisanje, računstvo, petje, estetična gimnastika in krščanski nauk se naj le uči v ljudskih šolah. — Da je estetična gimnastika za šolarje na kmetih bolj sposobna, kakor sedanje nemško »turnanje« mi bo menda vsak pedagog priterdil. Ne ozirajoč se na to, koliko pomorejo estetične vaje razvitju lepšega vedenja in čuta do poštenosti sploh, hočem le eno gospodarsko korist navesti: Vzemimo zopet našo kmetsko občino s 4000 prebivalci; ako bi bili vsi estetično izurjeni, bi vsak na svoje oblačilo in obuvalo toliko bolj pazil, da bi si prigospodaril dva for. vsako leto, v 30 letih bi imel vsak 137 for. in vsi 548.000 for., za kar bi znali spraviti 304 srebrne pluge. — V računstvu na pamet in s številkami naj se šolarji posebno dobro izurijo, ker se s tem um najgotovješe razvija.

Učitelj naj bode v ozke dotiki s starši svojih šolarjev, da se pogovori z njimi o nravnej odgoji. — Učitelj naj vsak mogoč način, čut do poštenja in časti uže v mlada srca vsajuje. Naj se vpeljejo javne skušnje in darila za vsak predmet posebe in za lepo obnašanje. — Tega se bodo otroci bolj veselili kakor sedanjih veselie, ki némajo tako ugodnih nasledkov za nravno odgojo.

Otrok naj obiskuje ljudsko šolo, dokler se v navedenih predmetih dobro ne izuri, naj mu treba za to pet ali osem let.

Nij naloga ljudske šole, pripravljati za srednje šole. — Na Pruskem, Francoskem in Angleškem so gimnaziji devetrazredni. Ne bo torej preveč, če se pridene tudi našim gimnazijam en gramatikalno-pravopisni razred, ki bo pripravljaj za uspešno podučevanje v latinščini.

Še bolj kakor površni nauk v otročjih letih je škodovala sedaj brezšolna dōba naše mladine od dvanajstega (?) do dvajsetega leta, ki je najvažnejša za razvoj uma in volje; v tej dōbi se razvije človeški značaj; v tej dōbi je nagon k učenju najmočnejši; v tej dōbi bi se mladina veliko koristnega naučila, če bi se jej dala prilika. — Noben mladenič in nobena deklica bi pa ne smela v tej dōbi brez vse šole biti.

(Dalje prih.)

Na Dolgem je umerl 25. marca Matevž Mrak, učitelj v pokoju, v 64. letu svoje starosti. Kako je bil ranjki priljubljen in spoštovan, pokazalo se je pri njegovem pogrebu na veliko saboto popoldne, h kateremu so se kljub neugodnemu času zbrali 4 duhovni in eden učitelj, ki so ga z lepim petjem po poti spremljevali in potem še na grobu: »Jamica tiha« mu v slovo zapeli. Za pogrebom je šla tudi šolska mladost s svojim banderom in velika množica ljudstva. Ko so ranjkega zagrebli, se niste le udova in hči jokali, ampak v marsikterem očesu so solze igrale zavoljo zgube verlega, blagega moža. Ranjki je opravljal učiteljsko in organistovsko službo celih 43 let. Začel je v Podbrezjah, kjer so bili tadaj še ranjki amerikanski misijonar gosp. Pirc za župnika. Služil je potem v Gorjah, v Zaspah, na Koroški Beli in zadnjih 10 let tukaj

na Dolgem. Kjerkoli je hodil in služil, povsod so ga spoštovali zavoljo njegovega pohlevnega obnašanja in izgledno keršanskega življenja. Dokler je le hoditi mogel, je šel vsaki dan k sv. maši. Kerčme skoraj ni poznal; in kako bi bil tudi pri pičlih prejšnjih dohodkih sebe in družino pošteno preredit? Od mnovega petja in teškega podučevanja v šoli dobil je naduho, ktera ga je prisilila, da je pred dvema letoma prosil za pokojnino; ali kaj, da zaželjenega pokoja vendar ni vžival. Njegova bolezen ga je namreč tako hudo nadlegovala, da se je vsakemu smilil, kdor ga je le videl. Dve leti ni več v postelji spal, ampak noč in dan je moral na stolu sedeti in k tlom držati noge, iz katerih mu je vedno teklo, kar ga je silno sklelo. Vender je vse te bolečine voljno prenašal in kakor je svojo pokojnino le na stolu preživel, je tudi na stolu sedé umrl. Zdaj se bo saj spočil, kar mu tukaj ni bilo dano. Naj blagi mož v miru počiva!

Naj še dostavimo, da je bil ranjki, kakor sploh učitelji iz stare šole, duhovščini posebno vdan, in da ga ni bilo sram, če bi bil katerikrat duhovna za sv. mašo napravil. Zatoraj so ga pa tudi duhovni radi vidili med seboj, in bi jih bilo gotovo še več prišlo k pogrebu, ko bi bile okoljščine pripustile. Tudi kot organist je bil ranjki pri ljudeh zelo priljubljen. Saj ve, da je petje po Riharjevem vodil in ko je njegov naslednik, gospod Povše, Cecilijansko petje s privoljenjem župnika vpeljal, se ljudje takega petja dolgo niso mogli privaditi. Vender zdaj, ko je imenovani gospod vsled lastne prošnje na Kočevsko bil prestavljen, ga ljudje zelo pogrješajo, posebno v praznikih, kadar orglje molče.

Deržavnih štipendij na možkem učiteljišču po 100 gl. je dobilo 16 gojencev, po 50 gl. pa 40; na pripravljavnem tečaju 14 gojencev po 50 gl.; na ženskem učiteljišču pa 37 gojenk po 50 gl. Samo pervega polleta sta imela deržavnih štipendij dva po 100 gl. in štirje po 50 gl.; na ženskem učit. pa sedem po 50 gl.

»L. Schlzgt.«

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kranjskem. Na 4razredni ljudski šoli v Kranji, 4. učit. služba, l. p. 450 gl., do konca aprila t. l. — Na 1razredni šoli v Naklem pri Kranji, učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje, do 7. maja t. l.

V šolskem okraji Litijskem. Na 3razredni ljudski šoli v Zagorji, 3. učit. služba, l. p. 400 gl.; do 15. maja pri c. k. okraj. šl. svētu v Litiji.

Premembé pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Stalno umeščeni g. g.: Janez Lukan, v Koprivniku (Nesselthal) na Kočevskem; Adalbert Ribnikar, v Logatcu; Jakob Marn, dosihmal v Suhu, v Preser in S. Kokalj, v Mošnah.

»L. Schlzgt.«

Nove Greinerjeve pisanke

za učence ljudskih šol v desetih številkah se dobivajo na debelo in na drobno pri

Leopoldu Pirker-ju v Ljubljani.